

Herontwikkeling Raadhuislocatie Kerkwijk

toetsing aan de Flora- en faunawet

colofoon

25 mei 2007

- tekst dr. A.J.M. Schenkeveld
- productie bureau Schenkeveld
Vistraat 1, 4101 AC Culemborg
Telefoon: 0345- 534245, Fax: 0345-534028
Email: schenkeveldbureau@planet.nl
- opdrachtgever ABB Ontwikkeling B.V., Sliedrecht
- contactpersoon mr. A. Schaap van Droffelaar bv, Arnhem

Inleiding

ABB Ontwikkeling B.V. herontwikkelt het gebied dat wordt ingesloten door de Walderweg, Delwijnesstraat en Hogenhofstraat te Kerkwijk. Dit driehoekig gebied wordt nu in beslag genomen door het voormalige raadhuis van de gemeente Kerkwijk, de gemeentewerf en een groengebiedje (tuin bij raadhuis, singelbeplanting rond gemeentewerf en populierenweide). Op deze locatie worden 31 wooneenheden gerealiseerd. Het betreft zowel verbouw van het raadhuis als nieuwbouw. De woningbouw past niet in het huidige bestemmingsplan. De gemeente Zaltbommel heeft daarom besloten om voorafgaande aan het nieuwe integrale bestemmingsplan een vrijstellingsprocedure (WRO, artikel 19, lid 2) te volgen. Ten behoeve van deze procedure wordt door bureau van Droffelaar bv een ruimtelijke onderbouwing opgesteld.

Volgens de huidige wetgeving moet elke ruimtelijke ingreep getoetst worden aan de Flora- en faunawet. Deze toets is onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing. Verder is het noodzakelijk dat voorafgaand aan het grondverzet en de bouwactiviteiten de beschermde soorten, die het plangebied als (deel)habitat gebruiken te inventariseren en bij gebleken schade en overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora en faunawet (F&f-wet) hiervoor ontheffing aan te vragen.

figuur 1: ligging plangebied (rose omcirkeld)

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet regelt sedert 2002 de bescherming van een groot aantal planten- en diersoorten. Voor handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving moet ontheffing worden aangevraagd. Bij het aanvragen van een ontheffing moet de initiatiefnemer kunnen aantonen dat het maatschappelijk belang van de ingreep opweegt tegen de verwachten schade. Er worden 3 categorieën van bescherming (en daarmee toetsingskader) onderscheiden: streng beschermd – beschermd - algemeen. Om ontheffing te krijgen in het geval van streng beschermde soorten zal de initiatiefnemer moeten aantonen dat er geen alternatief is en er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang.

Ontheffingsaanvraag

Een aanvraag dient altijd vergezeld te gaan van een uitgebreide onderbouwing, een zogenaamd projectplan. In het projectplan zijn een exacte beschrijving van het plangebied, een topografische kaart, een beschrijving van de omvang en aard van het initiatief, een natuurinventarisatie, een inschatting van de verwachte schade en per fase de gevolgen van de voorgenomen activiteit opgenomen. Deze notitie is te beschouwen als een voorzet voor een dergelijk projectplan en voldoet dus grotendeels aan bovengenoemde vereisten voldoen.

In deze notitie wordt onderzocht in hoeverre de sloop, de nieuwbouw en het nieuwe (woon)gebruik in strijd zijn met de verbodsbepalingen van de F&f-wet en of er dientengevolge ontheffing (ex art. 75 van de F&f-wet) van de verbodsbepalingen moet worden aangevraagd.

N.b. De ingreep wordt alleen getoetst aan wetgeving op het gebied van soortbescherming. Gebiedsbescherming zoals o.a. vastgelegd in de nieuwe Natuurbeschermingswet (2005) is hier

niet aan de orde, omdat het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied, Habitatrictlijngebied Rijswaard en Kil van Hurwenen, meer dan 5 km ver weg ligt.

Method

Op 24 mei 2007 is het terrein bezocht om alle beschermde planten en dieren, die het plangebied en directe omgeving bewonen en gebruiken te inventariseren.

Daarnaast is in de literatuur gezocht naar gegevens over de verspreiding van bijzondere soorten in de (wijde) omgeving.

Natuurwaarde

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied ligt op de stroomrug van Bruchem. De bijhorende Rijntak was actief tussen 2560 en 1760 geleden (BP)¹. Deze gronden zijn al heel lang bewoond en in landbouwkundig gebruik.

Het bodemmateriaal is kalkhoudende rivierklei (lutumgehalte 17,5 tot 35 %). Het oorspronkelijk maaiveld ligt op 1,7 m NAP.

Het gebied is niet ontwaterd. De omliggende sloten dienen als verzamel- en infiltratiebekken. Het grondwaterpeil bedraagt ca. 1,0 m NAP. De sliblaag is dik. De kwaliteit hiervan is onbekend.

Het gebied was voorheen vanwege de relatief lage ligging in gebruik als weiland (huiswei bij boerderij ..). Na de Tweede Wereldoorlog is hier het nieuwe raadhuis van de gemeente Kerkwijk gebouwd. De gemeentewerf stamt uit dezelfde periode (vijftiger jaren van de twintigste eeuw). Gebouwen en werf liggen verhoogd (op ca. 2,5 m NAP).

Op dit moment bestaat het plangebied uit het oude raadhuis met voorplein en achtertuin, een vrijstaande dienstwoning, de gemeentewerf, omsloten door een boomsingel, en een populierenwei. Het plein voor het raadhuis is vooral parkeerplaats, van de Walderweg afgeschermd met leibomen (Hollandse linde). De achtertuin bestaat uit gazon met verspreide bomen (Plataan, Rode en Witte paardenkastanje) en heesterborders (Taxus, Spirea, Viburnum, Cotoneaster, Mahonia, Weigelia, Arelia, Weigelia, Rosa, Prunus).

De hoofdhoutsoorten van de singel rond de gemeentewerf zijn Gewone es en Zomereik. Sommige hiervan hebben een diameter tot 60 cm.

De boomweide bestaat uit forse Canadese populieren (diameter tot 80 cm).

In de zuidelijke berm van de Delwijnsestraat staat een rij gave Hollandse linde (diameter tot 50 cm).

populierenwei

voorzijde oude raadhuis

Flora

In het plangebied komen veel spontaan gevestigde wilde plantensoorten voor. Het betreft vooral grasland- en zoomplanten. De meer bijzondere hiervan zijn karakteristiek voor kleibos (Essen-lepenbos) zoals Hulst, Klimop, Geel nagelkruid, Akkerkool, Gewone vogelkers, Speenkruid, Fluitekruid, Robertskruid en Brede wespenorchis voor.

Brede wespenorchis is beschermd (categorie 1).

¹ Berendsen, H.J.A. e.a., 2001: Palaeographic development of the Rhine-Meuse delta, the Netherlands; Koninklijke van Gorcum, Assen..

Karakteristieke graslandplanten zijn Firoringras, Madeliefje, Draadereprijs, Bijenkorfje, Kleine en Witte klaver. Deze soorten zijn specifiek voor gazonbeheer (frequent maairegiem, verdichte bodem). In de niet-gemaaide slootkanten groeien moerasplanten als Kattenstaart, Moeras- en Valse voszegge, Moerasspirea, Waterzuring, Veenwortel, Lidrus, Gewone valeriaan, maar ook veel hooilandsorten als Frans raaigras, Gewone berenklauw, Veldbeemdgras, Smeerwortel, Ringelwikke en Veldlathyrus. Deze soortencombinatie wijst eerder op infiltratie dan op kwel. De sloot zelf is dichtgegroeid met Riet, Grote egelskop, Liesgras, Klein kroos, Schedefonteinkruid en Grof hoornblad. Deze samenstelling wijst op (zeer) voedselrijke omstandigheden.

Hulst, Klimop en Brede wespenorchis in singelbeplanting

Klein kroos en Grote egelskop in sloot

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn de volgende (broed)vogelsoorten waargenomen: Roodborst, Houtduif, Turkse tortel, Spreeuw, Merel, Kauw, Koolmees, Huismus, Vink, Zwarte kraai.

In het plangebied zelf zijn (oude) nesten gevonden van Merel, Houtduif en Zwarte kraai.

Huisumus is een bedreigde broedvogelsoort (categorie gevoelig). Hiervan zijn 3 zingende (tjilpende) mannetjes geconstateerd. Deze zaten op het oude raadhuis en het dienstgebouw.

Alle hierboven genoemde vogelsoorten zijn streng beschermd. Houtduif is van 15 oktober tot 31 januari bejaagbaar. Zwarte kraai en Kauw mogen bij gebleken landbouwschade het hele jaar worden geschoten.

Naast Huismus zijn de andere 5 bedreigde broedvogelsoorten uit de omgeving (aangrenzend kilometerhok 143-420) waarschijnlijk Groene specht, Steenuil, Grutto, Tureluur, Boerenzwaluw². Deze vogelsoorten zijn karakteristiek voor relatief extensief (besloten en open) agrarisch gebied. Van deze soorten foerageert waarschijnlijk alleen Groene specht regelmatig in het plangebied.

Zoogdieren

Er zijn in het plangebied sporen van Konijn, Mol, Huisspitsmuis en Woelrat aangetroffen. Deze soorten zijn beschermd (categorie 1).

Uit de omgeving zijn zomerwaarnemingen bekend van Gewone dwergvleermuis³. Gewone dwergvleermuis is gebouwbewonend. Ze hebben kraamkolonies in spouwmuren en achter boeiborden. Voor zover waarneembaar zijn er in en aan de bestaande bebouwing geen sporen (meststrepen, uitwerpselen, insectenresten) van vleermuizen gevonden.

Sommige vleermuissoorten zijn boombewonend. De bomen in het plangebied zijn nog relatief jong (< 50 jaar), hebben geen grote holtes en zijn daarmee ongeschikt als verblijfplaats.

Alle vleermuissoorten zijn streng beschermd (categorie 3).

Amfibieën en reptielen

Er zijn d.d. 24 mei in het plangebied zelf (adulte) exemplaren van Kleine watersalamander en Bastaardkikker gevonden. Deze bevonden zich vooral in en aan de zuidelijke sloot. Beide soorten zijn beschermd (categorie 1).

In de bredere omgeving (s = 1-3 km) komen geen bijzondere soorten voor⁴.

² www.natuurloket.nl

³ Dijkstra, V. e.a., 1999: Vleermuizen in Gelderland; provincie Gelderland, Arnhem.

⁴ www.ravon.nl/

Vissen

Er is in de omringende sloot alleen Tiendoornige stekelbaars gevangen.

Ongewervelde dieren

Er zijn d.d. 26 mei 2007 vliend alleen Argusvlinder, Klein koolwitje, Daggauwoog, Lantaarntje en Plasrombout (1 exemplaar ♀) waargenomen. Plasrombout is zeldzaam in Nederland maar staat niet op de rode lijst van bedreigde libellensoorten. Het betreffende exemplaar is waarschijnlijk een zwerver afkomstig van de Lieskampen, een moerasgebied ca. 2 km ten noordwesten van het plangebied alwaar vaker exemplaren zijn waargenomen. Het is niet onmogelijk dat ter plekke van het plangebied toch een eigen populatie aanwezig is, omdat er in de modderlaag larven die welk lijken op die van Plasrombout gevonden zijn.

In de sloot waren ook bloedzuigers (*Erpobdella spec.*) aanwezig.

In de ruimere omgeving van het plangebied (kilometerhokken 142-144, 419-421) komen voor zover bekend geen beschermde ongewervelde diersoorten voor⁵.

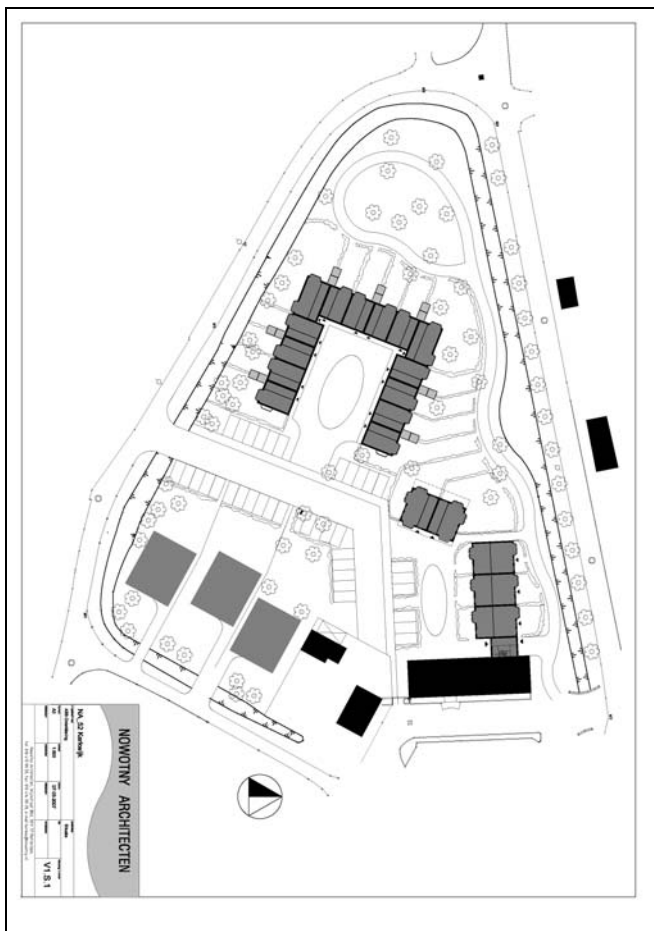
Conclusie

Het plangebied heeft voor zover met 1 veldbezoek is vast te stellen een beperkte natuurwaarde.

De in het gebied aanwezige (beschermde) plant- en diersoorten zijn algemeen. In totaal zijn 10 beschermde vogel-, 4 beschermde zoogdier-, 2 beschermde amfibie- en 1 beschermde plantensoorten aangetroffen. Alle beschermde soorten behoren tot categorie 1 (=algemeen).

Discussie

De ruimtelijke ingreep betreft de realisatie van 31 wooneenheden door ver- en nieuwbouw (zie figuur 2).

figuur 2: ontwerp woningen Raadhuislocatie Kerkwijk

⁵ <http://www.natuurloket.nl/> en

Swaay, C. v., 1998: Vlinders van de Rode lijst in Gelderland; de Vlinderstichting, Wageningen.

Reemer, M. en V.J. Kalkman, 1998: Sprinkhanen en krekels van de rode lijst in Gelderland; EIS-Nederland, Leiden.

Kalkman, V.J., R. Ketelaar en M. Reemer, 1998: Libellen van de rode lijst in Gelderland; EIS-Nederland, Leiden.

De planlocatie heeft een oppervlakte van ca. 9.640 m². Het meest westelijke deel blijft bomenwei. Het overige deel, ca. 7.413 m² zal worden bebouwd en voor minder dan de helft verhard. Dit deelgebied zal (met zand) worden opgehoogd en voorzien van kabels en leidingen inclusief een infiltratieriool (voor hemelwater vanaf daken en verharding), dat overloopt in de sloot. De sloot blijft geïsoleerd, maar wordt wel geïntegreerd. Waar mogelijk wordt een natuurvriendelijke oever aangelegd.

De belangrijkste ecologische gevolgen van het initiatief hangen samen met het opruimen van de beplanting (1), het bouwrijp maken (2), de sloop van een deel van de bestaande bebouwing (3), de nieuwbouw (4) en het veranderd gebruik (wonen i.p.v. werken en recreatie)(5).

- Ad 1) De vitaliteit van de huidige beplanting is goed. Wel zijn de populieren bijna kaprijp. Het is daarom beter deze in dit project te vervangen door meer duurzame soorten als Gewone es of Zomereik. Verder moet nog onderzocht worden welke van de huidige duurzame loofbomen (Gewone es, Zomereik, Noordse esdoorn, Plataan en Paardekastanje) gespaard kunnen worden.
De meeste bomen en struiken zullen echter worden weggehaald. Hierdoor verdwijnt de habitat van een aantal algemene (kleibos)plantensoorten. De in het gebied aangetroffen broedvogelsoorten zullen zich met uitzondering van Zwarte kraai kunnen handhaven. Het is wel belangrijk dat de struiken en bomen buiten het broedseizoen (15 maart - 15 juli) geruimd worden.
- Ad 2) Bij het bouwrijp maken verdwijnen de verblijfplaatsen van een aantal algemeen beschermde zoogdiersoorten als Konijn en Mol. Voor algemeen beschermde soorten geldt bij ruimtelijke ingrepen sedert 2005 een vrijstelling. Hiervoor hoeft dus geen ontheffing worden aangevraagd.
- Ad 3) Voor zover waarneembaar gaan er bij de sloop alleen (potentiële) nestplaatsen van Huismus verloren. De sloop moet dus buiten het broedseizoen plaatsvinden.
- Ad 4) Tijdens de bouw treedt door lawaai, bouwlampen en uitstoot van vervuilende stoffen verstoring van de natuur in de omgeving op. De omvang hiervan is beperkt en reikt zeker niet tot de (beschermde) natuurgebieden in de omgeving.
- Ad 5) Het veranderde gebruik (van gemeentehuis naar wonen) betekent geen toename van het aantal (auto)bewegingen. Wel zal deze meer gespreid over het hele plangebied plaatsvinden (niet alleen aan de voorkant) Ook de verstoring door licht en lawaai in de avond en achterop het terrein neemt toe. Beide veranderingen zijn echter gering en hebben geen of nauwelijks betekenis voor beschermde diersoorten in de omgeving. Het woongebruik en de daarmee samenhangende uitstoot van milieubelastende stoffen is door de geconcentreerde bebouwing en de lage bezetting (aantal bewoners per wooneenheid) kleiner dan die van een gemiddelde nieuwbouwwijk.

Conclusie

Het opruimen van de beplanting, het grondverzet, de nieuwbouw en het woongebruik hebben beperkte ecologische gevolgen. De in het plangebied en omgeving aanwezige beschermde wilde planten- en diersoorten worden in geringe mate geschaad. Door enkele mitigatiemaatregelen te treffen komt de gunstige staat van instandhouding van de betreffende populaties niet onder druk te staan.

Er zullen bij de werkzaamheden geen algemene verbodsbepalingen (artikel 9 t.m.12) van de Flora- en faunawet worden overtreden, mits de zorgplicht in acht wordt genomen.

Wel gelden er enkele randvoorwaarden voor bovenstaande conclusie. Deze zijn:

- De struiken en bomen worden buiten het broedseizoen (15 maart- 15 juli) gerooid.
- Ook de gebouwen worden buiten het broedseizoen gesloopt.

Verder worden de volgende natuurvriendelijke aanbevelingen gedaan:

- Een deel van de slootkant wordt natuurvriendelijk ingericht en beheerd (maximaal 2 x/jaar maaien en afvoeren).
- Er worden zoveel mogelijk middeloude loofbomen (vooral Gewone es en Zomereik) gespaard.
- Bij de aanplant van nieuwe bomen en struiken in het openbaar groen worden inheemse soorten van de betreffende standplaats (droog, voedselrijk) gebruikt. Voorbeelden hiervan zijn Winterik, Beuk, Zomer- en Winterlinde, Gladde iep, Zoete kers, Haagbeuk, Gewone en

Noordse esdoorn, Witte paardenkastanje, Hemelboom, Es, Hazelaar, Een- en Tweestijlige meidoorn, Wilde kardinaalsmuts, Hondсроos, Rode kornoelje, Vogelkers, Sleedoorn, Spaanse aak. Deze worden bij voorkeur betrokken van een kweker, die werkt met autochtoon materiaal⁶.

- De buitenverlichting is beperkt in tijd (tot 24.00 uur) en bestaat alleen uit enige korte lichtpalen bij de oprit en de ingang van de woning. Ook de tuinverlichting is beperkt in tijd en ruimte (niet in de boomgaard). De lichtbundels zijn naar boven afgeschermd.

⁶ <http://www.bronnen.nl>